

# IVAN KRASDEV: POLITIKÁTÓL A TŰNTETÉSIG (FROM POLITICS TO PROTEST)

Eredetileg megjelent: Journal of Democracy, October 2014, Volume 25, Number 4: 5-19

SZENYÉRI VIKTÓRIA

Krastev cikkében arra keresi a választ, hogy mi készteti az embereket a tiltakozásra, miért törnek ki a különböző tüntetések, hogyan alakul át a társadalom szemlélete a választásokról, s ezek eredményei milyen változásokat idézhetnek elő a közhangulat esetében.

A tanulmány a portugál szerző, José Saramago 2004-ben napvilágot látott „Látni” című művéből vett példával nyit. A regény egy képzeletbeli országot ír le, ahol szavazást tartanak, azonban a szavazóknak csak kis része megy el, s a választók nagy része a szavazati lapot üresen adja le. A mű felteszi a kérdést, hogy mi lehet az üzenete ezzel a választóknak? Vajon előre kitervelten szervezték-e meg a szavazás bojkottját? Kiderül, hogy az összeesküvésnek hitt szervezkedés gyanúja alaptalan volt, a választók egymástól függetlenül döntöttek így. Krastev Thomas Friedman amerikai rovatvezető gondolatát idézi, aki megfogalmazza, hogy ez az eset, ezek a szavazók a való világban is előfordulhatnak. Szerinte ők az elégedetlenségüknek hangot adók új hulláma, akik több szabadságot és jobb életet álmodtak meg. Utcai megmozdulásaik általában különböző intézmények, az állam és a piacoklátások ellen irányulnak. Krastev kifejti, hogy a megmozdulások elsősorban nem kormányellenesek, hanem az ellen irányulnak, hogy az emberek kormányzás alatt állnak. A kormányok velük szemben az anarchia veszélyeire hívják fel a figyelmet, így akarván megállítani a tüntető tömegeket.

Az elmúlt öt évben közel hetven országban voltak tüntetések, politikai megmozdulások, s ezek között az államalakulatok között volt kicsi és nagy, demokratikusan és autokrata módon kormányzott is. Ebből kiindulva vetődik fel a tanulmány egyik fő kérdése, hogy ahol demokrácia van, ott mi készteti az embereket a tiltakozásra?

A cikk beemel a „menedzselt

demokrácia” fogalmát, melynek kapcsán a Szerző megfogalmazza, hogy manapság az emberek a technika segítségével soha nem látott gyorsasággal képesek szervezkedni, ugyanakkor az információbőség a politikában lehetővé teszi a kormányok számára az abszolút manipulációt. A tanulmány nagy hangsúlyt fektet a választások társadalom általi megítélésére. Krastev azt szeretné nyomatékosítani, hogy senki sem értheti meg a demokráciát anélkül, hogy meg ne ragadná előtte a lényegét annak, hogy mit is jelent, vagy mit is szeretne jelenteni a választások megtartásának gyakorlata. Szerinte a választás egyfajta felhívás arra, hogy megítéljük a politikusokat, de nem az alapján, hogy mit tettek, hanem hogy mit ígérnek a későbbiekre vonatkozóan.

A Szerző más kutatók munkái után fogalmazza meg azt, hogy a demokrácia úgy működik, hogy keretbe szorítja a normalitást, katasztrofális tényezőkkel. Mindenkiben pedig azt ígéri, hogy minden krízishelyzet legyőzhető. A demokratikus politika az író számára egy össznépi terápiához hasonlít, amelyben a szavazók konfrontálódnak a legrosszabb rémálmaikkal, legyen az a demokrácia összeomlása, gazdasági válság, környezeti katasztrófa vagy egy új háború, de ezek után meg lesznek győzve arról, hogy van elég erejük és hatalmuk ezeket elkerülni.

Emiatt a választások elveszítik mágikus vonzásukat. Igaz, hogy sok helyütt a választások már sokkal szabadabbak és tisztességesebbek, mint a korábbi korokban, de egyre kevésbé nyugtatják meg a tömegeket és egyre kevésbé élénkítik a társadalom passzív részét. Ennek okán Európa sok országában a választások olyan kormányokat szülnek, amelyek

Ivan Krastev jelenleg a Liberális Stratégiák Centrum elnöki posztját tölti be Szófiában, ezen kívül a Bécsi Egyetem Humán Intézetének állandó tagja is. Legújabb könyve „Az Összetört Demokrácia – azaz a Globális Tiltakozás Politikája”.

már rögtön hatalomra kerülésükkor erős bizalmatlanságnak örvendenek.

A választások eredménye ezért egyre kevésbé konzekvens, így a politika egyre inkább konfrontálódik minden fórumon, emiatt a választók már nem úgy tekintenek a szavazásokra, mint a képviselők leváltásának lehetőségére, s a különböző kormányok sem úgy állnak a választásokhoz, mintha ez a kormányzás első számú hatékony forrása lenne.

A cikk második felében a Szerző sokat foglalkozik a középmezőlyvel, melynek szerepe a különböző országokban a választások esetében leggyakrabban ambivalens.

Krastev beemel olyan korábbi szerzőktől átvett gondolatokat, mint hogy a középmezőly általában bizalmatlan a választásokkal kapcsolatban, mert elvesztette hitét a kormányokban, nem akar részese lenni ennek a rendszernek. A választások így elveszítik központi szerepüket a demokratikus politikában, mert a polgárok nem hiszik már el, hogy a kormányok tényleg képesek irányítani a különböző történeteket, továbbá nem tudják, hogy kit okoljanak az esetlegesen bekövetkezett szerencsétlenségeikért.

A tanulmány kifejti továbbá, hogy a választásokkal ellentétben a tiltakozások képesek hatékonyan képviselni a közvélemény érzelmeinek intenzitását. A különböző tiltakozások azt is megmutatják, hogy a dolgok megváltozhatnak. A tüntetni kivonuló emberek, akik elfoglalják a tereket, rendelkez-

nek olyan erővel, ami a szavazófülkékből hiányzik. A tiltakozások közösséget formálnak a résztvevőkből, s így ezek a megmozdulások széles körben is népszerűek lesznek.

Krastev kritikusan szemléli az elit helyzetét ebben a kérdésben. Szerinte, az semmitől sem fél jobban, mint a feldühödött, vezető nélküli tömegektől vagy az ő követeléseiktől. A tömeges tiltakozások rögvessé megosztják az elitet. Vannak akik bevonják, vannak akik megtörik őket, vannak akik tárgyalnának velük és vannak, akik leginkább letartóztatnák őket. A tiltakozások, mint a választások alternatívái funkcionálhatnak.

Ahhoz azonban, hogy a tiltakozások szimbolikus szerepüket betöltsék, meg kell felelniük bizonyos kritériumoknak, miszerint nem csak nagy tömeget kell megmozgatniuk, de spontánnak is kell lenniük és semmilyen pártnak sem szabad irányítania őket.

A tiltakozások a legtöbb esetben szinte mindenütt sikerrel jártak a tekintetben, hogy a politikai status quo megingott, ugyanakkor legtöbbször hozzásegítette az elitet ahhoz, hogy újra legitimálja erejét és nyilvánvalóvá tegye, hogy nincs igazi alternatívája a tiltakozásoknak. A cikk végén a Szerző a tiltakozások megjósolhatatlanságát hangsúlyozza. A kormányok sohasem készülhetnek fel ezekre igazán, de az emberek sem lehetnek biztosak abban, milyen lépéseket kell tenniük ahhoz, hogy a társadalom az érdektelenségből kilépve felszólaljon önmagáért. ✎

## KÉSZÍTS TE IS RECENZIOKAT!

Közel tíz éve zajlik egy karokon átívelő, nemzetközi szakfolyóirat-szemléző kutatómunka az egyetem falai között, ennek keretében készült a fenti recenzio is. A szemlézőcsoport tagjai Virág Attila egyetemi adjunktus vezetésével készítik magyar nyelvű összefoglalókat kurrens, referált, tudományos szaklapok tanulmányaiból. Munkáik az egyetem Köz-Gazdaság című tudományos folyóiratában jelennek meg, e hónaptól kezdve pedig a Közgazdász hasábjain is.

A recenziokat az egyetem Vállalkozás-fejlesztési Intézete intézeti kutatómunkaként számolja el, ami különböző pályázatoknál (Erasmus, ösztöndíjak stb.) pluszpontokat jelenthet. A szemléző csapat nagy hangsúlyt fektet a vitakultúra és a tárgyalási készség fejlesztésére is, amihez heti rendszerességgel szimulációs alkalmak szolgálnak alapul.

Ha szeretnél csatlakozni a szemlézéshez, keresd Virág Attilát az [attila.virag@uni-corvinus.hu](mailto:attila.virag@uni-corvinus.hu) e-mail címen!